

N:o 3.

Af herr **E. Beckman**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande lämpligaste sättet för åstadkommande genom statens försorg af en svensk »arbetsstatistik» m. m.

»Den viktigaste fråga, vår statskonst har att lösa, är förbättrandet af arbetsklassens vilkor» — yttrar Louis de Geer i sina minnen.

Statsmakterna har på senare tid i allt vidsträcktare omfattning gifvit sitt erkännande åt samhällets pligt att på lagstiftningens väg söka främja detta mål, som endast till namnet gagnar blott arbetsklassen, men i sjelfva verket är *ett oundgängligt vilkor för hela samhällets välfärd*.

Det är uppenbart, att ett af grundvilkoren för lagstiftningens framgångsrika ingripande på detta område är en fullständig och korrekt kännedom om de förhållanden, för hvilka dess bistånd påkallas. Endast om lagstiftaren känner tillståndet sådant det verkligen är, kan han hoppas att träffa det rätta. Detta gäller så väl i fråga om lagstiftningens omfång, som i fråga om arten af de särskilda åtgärder, som till olika ändamåls vinnande böra vidtagas.

Det lär ej gerna kunna bestridas, att det material, som hittills förelagat för bedömning af »arbetarefrågans» mångfald af invecklade och svårösta problem, varit allt annat än tillfredsställande. Värderikt statistiskt material har onekligen samlats af de s. k. arbetarekomitéerna, tillsatta för att afgifva förslag rörande arbetareförsäkring af olika slag, yrkesinspektion, skyddsåtgärder mot olycksfall i arbetet, uppmuntrande af hjälpkassväsendet, reglering af arbetstiden för minderårige m. m. Men det ligger i sakens natur, att den metod, som i följd af omständigheterna så godt som utslutande begagnats vid dessa komitéers undersökningar — utsändandet af

tabell- och frågoformulär — icke kan i och för sig medföra ett tillfredsställande resultat. I andra länder pläga regeringskommissionerna söka vinna nödiga upplysningar äfven genom upptagande af vittnesmål samt genom utsändande af särskilda sakkunniga ombud för att på ort och ställe utföra mera detaljerade undersökningar och kontrollera halten af de svar, som lemnats på möjligen utsända frågoformulär.

Men icke ens då metoden för materialets uppsamlande är den allra bästa, lärer en tillräcklig belysning af de industriella förhållandena kunna vinnas genom komitéer, som kanske tillsättas efter långa mellantider och som i följd af sina speciella uppdrag äro bundna inom jämförelsevis tränga gränser, samt icke kunna påräkna ett tillräckligt antal sakkunniga biträden, som erhållit nödig föregående utbildning, för anställande af de svåra, grannliga och omsorgsfulla undersökningar, dem man måste lägga till grund för ett rätt bedömande af de sociala frågorna.

Med de ständiga förändringar, som ega rum på det ekonomiska och industriella området, är det uppenbarligen icke nog med en socialstatistisk belysning för en gång af vissa förhållanden. Det behöfves dels en fortlöpande mera allmän statistik, dels mångsidiga, efter vissa mellantider upprepade detaljundersökningar, hvilka senare helst böra utföras af sakkunnige ombud och naturligen icke afse alla landets industriella inrättningar, utan blott någon viss grupp eller ett visst antal inom en viss grupp; vid vissa slag af sociala enquêter är det nemligen långt viktigare att erhålla väl kontrollerade uppgifter från ett mindre antal — förutsatt att det icke är allt för begränsadt — än mera allmänt hållna och mindre noggranna uppgifter från ett större.

Ämnet för denna socialstatistik kan sägas sönderfalla i två hufvud-delar: en som behandlar de spörsmål, hvilka pläga sammanfattas under benämningen »arbetarefrågan», en annan som behandlar industriens ställning för så vidt den röner inflytande af den socialekonomiska lagstiftningen.

Bland uppgifter hörande till den förra gruppen må nämnas: antalet i de särskilda yrkena anställda arbetare, fördelade efter ålder, kön och civilstånd; aflöning och aflöningssätt (tidlön, med eller utan premie, styckelön, andel i vinsten o. s. v.), arbetstiden; arbetslokalernas tillstånd, helsovådliga inflytelser m. m.; arbetarens utgifter för sitt uppehälle; födans beskaffenhet; lifsmedelsprisen; bostadsfrågan, hustruns sysselsättning utom hemmet; arbetslöshet; strejker; olycksfall i arbetet; sparkassor och insättningar i sparbanker; kooperativa företag; inrättningar till främjande af arbetsklassens materiella, intellektuella och moraliska fromma o. s. v.

Till den senare gruppen höra sådana uppgifter rörande affärsställningen inom de olika industrigrenarne, hvarigenom lagstiftaren sättes i tillfälle

att bedöma i hvad mån åtgärder, som medföra en ökning i produktionskostnaderna, kunna vidtagas, utan att derigenom möjligheten att bestå i konkurrensen alltför mycket försvåras eller rent af omintetgöras.

Det praktiska amerikanska folket har på detta område gått i spetsen. År 1867 tillsattes i Massachusetts en komité för att anställa undersökningar rörande arbetstiden, »särskildt med hänsyn till dess inflytande på de arbetande klassernas uppfostran, sociala och sanitära förhållanden, samt till en jemn utveckling af samhällets industriella intressen». Denna komité uttalade sig för inrättandet af en statistisk byrå för samlandet af alla de data som kunde anses inverka på arbetarklassens läge och industriens förhållanden i socialt hänseende. Framstående politiker upptogo förslaget, hvilket på det ifrigaste understöddes af arbetareföreningarne, och 1869 inrättades den första »byrå för arbetarstatistik», Bureau of Statistics of Labor.

Enligt lagens ordalydelse är det byråns pligt att samla, ordna, systematisera och i årligen till Lagstiftande församlingen afgifna berättelser framlägga statistiska data rörande alla grenar af arbete inom staten, särskildt med hänsyn till de arbetande klassernas uppfostran, deras kommersiella, industriella och sanitära tillstånd, samt till industriens varaktiga bästa. På samma gång som denna vidsträckta befogenhet lemnades i fråga om valet af föremålen för byråns verksamhet, betonades, att byrån icke finge föra någon viss åsigt talan, utan endast framlägga de vetenskapliga resultat af opartiska undersökningar.

De lagar, hvarigenom sedermera liknande byråer inrättats i ett flertal af Unionens stater, hafva i allmänhet upptagit de ofvannämnda bestämmelserna, såsom den ram, inom hvilken byråernas arbete eger att röra sig. Den första stat, som följde Massachusetts exempel, var Pennsylvania, 1872. Sedermera hafva byråer inrättats i Connecticut, 1873; Missouri, 1876; Ohio, 1877; New Jersey, 1878; Illinois och Indiana, 1879; New-York, California, Michigan och Wisconsin, 1883; Iowa och Maryland, 1884; Kansas, 1885; Rhode Island, Nebraska, North Carolina, Maine, Minnesota och Colorado, 1887; South Dakota, North Dakota, Idaho och Utah, 1890; Tennessee och New Mexico, 1891. I spetsen för hvarje byrå står en chef, vanligen kallad »commissioner», hvilken har under sig tre till fem ordinarie biträden, hvarjemte han eger rätt att anställa särskilda sakkunniga agenter, »experts», samt annat tillfalligt biträde.

År 1884 upprättades i Washington en särskild Bureau af Labor Statistics för hela Unionen; 1888 förvandlades densamma till ett oberoende

embetsverk, ett »departement för arbetarefrågor», Förenta Staternas Department of Labor.

Departementets åliggande, enligt lagen af den 13 juni 1888, är att samla och sprida bland Förenta Staternas folk »nyttiga upplysningar »rörande arbetarefrågor, detta ord taget i dess mest allmänna och omfattande bemärkelse, särskildt arbetets förhållande till kapitalet, arbetstid, manliga och qvinliga arbetares aflöning, samt medlen att främja de arbetande klassernas materiella, sociala, intellektuella och moraliska välfärd».

I den instruktion, som i samma lag meddelas åt chefen, heter det bland annat: det åligger honom att, när helst industriella vexlingar göra en sådan undersökning af vigt, utröna produktionskostnaden i de förnämsta industriländerna för sådana artiklar, som i Förenta Staterna äro belagda med tull, och skall i produktionskostnaden särskildt upptagas aflöningar, daglig arbetstid, jämförelse af lefnadskostnaderna m. m., samt industriidkarne tillfallande vinst på tillverkningen. Äfven skall han anställa undersökningar rörande »ringar» och andra associationer af arbetsgifvare eller arbetare, samt det inflytande de öfva på produktionen och varornas pris. På vissa tider, som dock icke må infalla närmare hvarandra än minst två år, skall han afgifva berättelse om det allmänna tillståndet i fråga om produktionsförhållandena inom de ledande industrierna. Slutligen åligger det honom särskildt att undersöka orsakerna och förloppet af tvister och stridigheter mellan arbetare och arbetsgifvare, der de synas egnade att göra afbräck i befolkningens välbefinnande inom de särskilda staterna.

Departementets hittills offentliggjorda, lika omfångsrika som upplysande berättelser behandla följande ämnen: industriella kriser från 1837 till 1886; fångarbete; arbeterskor i stora städer; strejker och stängningar 1881—86; arbetare vid jernvägar; produktionskostnader för jern, stål, stenkol, koks, glas, bomulls-, ylle-, siden- och linnevaror.

Bland de frågor, som utgjort föremål för undersökningar från byråerna inom de enskilda staterna må nämnas: barns användande i fabriker; bostadsförhållandena bland arbetare i städerna; arbetstid och arbetslön; strejker; förliknings- och skiljenämnder; kooperativa företag; arbetslöshet; vissa yrkens inflytande på qvinliga arbetares helsotillstånd; olycksfall; grufarbete; söndagsarbete — och ett stort antal andra mer och mindre viktiga förhållanden af socialt intresse.

För att underlätta erhållandet af alla dessa olikartade uppgifter ega byråerna i vissa stater icke blott att upptaga vittnesmål, utan också att med böter belägga vägran att lemna begärda upplysningar.

Byråernas omkostnader vexla i hög grad: från 3,200 dollars i Colorado till 25,000 dollars i New-York. Utgifterna för the Department of Labor uppgingo 1891 till 168,270 dollars.

År 1886 följde *England* i Förenta Staternas fotspår genom inrättande af en särskild arbetsbyrå inom the Board of Trade. Vid byrån, som närmast sorterar under en understatssekreterare, chef för handelskollegiets statistiska afdelning, anställdes en särskild »arbetskorrespondent», utgången ur arbetarnes egna led. Dessa båda högre tjänstemän erhöilo först tre och sedermera ytterligare sex biträden.

Bland de berättelser, som utgått från byrån, märkas berättelse om yrkesföreningarne, 1887—91, strejker och stängningar 1888—90, lönestatistik 1830—86, arbetstider hvart tionde år 1850—90, lefnadskostnader för arbetare inom vissa yrken, berättelse om det s. k. »utsvettningssystemet i östra London och i Leeds m. fl.

En alldeles särskild ställning intager det i *Schweiz* inrättade »arbetarsekreteriatet», Schweizerisches Arbeitersekretariat. Det är en af arbetareföreningarne sjelfva skapad arbetsstatistisk byrå, som erhåller statsbidrag och samarbetar med statsmyndigheterna. Arbetssekreteraren tillsättes för tre år af styrelsen för allmänna Schweiziska arbetareförbundet, en sammanlutning af arbetareföreningar utan hänsyn till politisk eller religiös åskådning och öppen för alla blott med det vilkor, att den inträdessökande föreningens flertal utgöres af schweizare. Sekreteraren har två ordinarie biträden och aflönas med fyratusen tvåhundra francs. Staten lemnar ett årligt bidrag af tjugotusen francs.

Det åligger sekreteraren att icke blott tillhandagå förbundets styrelse utan äfven regeringen; han skall »stå till schweiziska förbundsrådets förfogande» vid undersökningar rörande arbetareförhållanden samt med socialstatistiska bearbetningar och utlåtanden. För detta ändamål eger han att omedelbart begära upplysningar från myndigheter, föreningar och privata personer. Programmet för arbetssekreteriatets verksamhet upptager särskildt: lönestatistik, redogörelse för hjälpkassor, enquêter bland arbetare för lagstiftningsåtgärder, som beröra yrkena, samt undersökning rörande sömmerskors och andra qvinliga arbetares läge.

I **Frankrike** inrättades 1891 efter amerikanskt mönster en statsbyrå, Office du travail, för samlande och offentliggörande af socialstatistik och verkställande af undersökningar rörande arbetarefrågor. Byrån skall »samla, ordna och publicera alla upplysningar rörande arbetet, särskildt med hänsyn till produktionens ställning och utveckling, arbetets organisation och arbetslönerna, arbetets förhållande till kapitalet, arbetsvilkoren samt jämförelse mellan arbetarnes ställning i Frankrike och utlandet». Byråns an-

slag utgör 152,000 francs. Den hör under handelsministeriet och ledes af en dirigent, som till sitt biträde har elfva tjänstemän.

I likhet med dess amerikanska förebilder lägger den franska byrån synnerlig vikt vid den personliga undersökningen på ort och ställe, det arbete, som tillhör dess s. k. yttre tjänstgöring, service exterieur, hvilken utföres af »délégués» och »missionnaires», fast anställda eller tillfälliga, sakkunnige medarbetare, motsvarande de amerikanska agenterna och »experts». Byrån utgifver en periodisk publikation: Bulletin de l'office du travail.

Äfven **Tyskland** har på allra sista tiden sett sig nödsakad att vidtaga särskilda anordningar för erhållandet af en tillfredsställande socialstatistik. Genom ett regulativ af den 1 april 1892 bestämdes inrättandet af en kommission för arbetarestatistik med särskildt hänsyn till den arbetarelagstiftning, der tyska riket gått i spetsen. Kommissionen består af ordförande och tolf medlemmar. Ordföranden och en medlem, som skall vara embetsman i statistiska byrån, utses af rikskansleren. Af öfriga medlemmar utser förbundsrådet fem och riksdagen sex. Kommissionen kan knappast sägas ega något sjelfständigt initiativ af samma slag som i de länder, der verkliga byråer för arbetsstatistik äro inrättade; den har blott att afgifva förslag rörande sin verksamhet samt på uppdrag af rikskansleren verkställa undersökningar och bearbeta det samlade materialet och sammanfatta berättelse rörande undersökningarnas resultat. Utom sina ordinarie medlemmar kan kommissionen äfven inkalla adjungerade ledamöter, arbetare och arbetsgifvare i lika antal.¹⁾

Af det föregående framgår att man på senare åren ej blott i Amerika utan äfven inom vår verldsdel allt allmännare visat sig inse outhärligheten för vår tids sociala lagstiftning af en särskild socialstatistik, hvars metod och mål icke sammanfaller med den allmänna befolknings-, handels- och industristatistiken, äfven om de båda i vissa delar stå hvarandra mycket nära.

Det är enellertid icke blott för nyssnämnda lagstiftning som denna statistik är outhärlig. Den är lika nödvändig för de enskilda sträfvanden, hvilka jemtes med lagstiftningen arbeta för en fredlig lösning af den sociala frågan. Äfven de trefva i mörkret, om de ej till sin vägledning

¹⁾ Äfven regeringen i *New Zealand* har inrättat en arbetsbyrå, hvilken lär vara organiserad likt de amerikanska.

ega denna statistiks uppgifter. Och det ligger i sakens natur, att de undersökningar, hvarom här är fråga, endast i ett fåtal fall kunna framgångsrikt utföras på enskildt initiativ, såsom exempelvis i vårt land blifvit försökt genom den Lorénska stiftelsen, hvilken bland annat låtit samla en del socialstatistisk material om vissa slag af jordbruksarbetare och tjenare. Endast staten kan utföra det ifrågavarande statistiska arbetet på sådant sätt och i sådan omfattning, att det verkligen fyller sin bestämelse.

Huruvida denna socialstatistik och de detaljundersökningar, som måste förbindas med densamma, lämpligast böra läggas till en särskild afdelning af något bland de embetsverk, som redan ega att samla statistiska uppgifter af beslägtad natur eller till en oberoende byrå, lärer icke kunna afgöras utan en mera omfattande utredning. I de främmande länder, der man egnat största uppmärksamheten åt arbetarestatistiken har man föredragit att för densamma inrätta särskilda byråer; men å andra sidan låter det ju tänka sig att hos oss, med våra jemförelsevis smärre industriella förhållanden, hänsyn till kostnaden kan göra det önskvärdt och möjligt att söka vinna målet utan att inrätta en oberoende byrå. Men af stor vikt är att i hvilketdera fallet som helst metoden för primäruppgifternas insamlande icke inskränkes till den nu vanliga, tabell- och frågeformulär, utan att särskild vikt lägges vid undersökningars verkställande på platsen genom sakkunnige personer.

Det behöfver knappast erinras derom, att upprättandet af en verklig arbetsstatistik, som opartiskt framlägger upplysningar, som äro af vikt för den sociala frågans rätta bedömande, är en af dessa neutrala åtgärder, som är af lika stor betydelse för alla dem, som insett de sociala problemens vikt, alldeles oberoende af de olika tankar man må hysa angående rätta vägen till deras lösning.

När jag vid förlidet års lagtima riksdag framlade ett förslag rörande lagstiftning i fråga om förliknings- och skiljenämnder mellan arbetare och arbetsgifvare, framhöll jag faran af att skjuta ifrån sig den allvarliga pröfnin-gen af de spörsmål, som med ett gemensamt namn pläga kallas »arbetare-frågan». Jag tvekar icke att här å nyo uttala min öfvertygelse att samhället begär en försummelse, som i framtiden kan komma att hämna sig, om det icke i tid söker vinna en klar uppfattning af hithörande frågors innebörd. Det förslag, jag nu framlägger, är i egentligaste mening ett förslag i syfte att möjliggöra en sådan pröfning; den kan icke med framgång företagas utan en noggrann, opartisk och mångsidig arbetsstatistik.

Jag får därför vördsamt föreslå,

att Riksdagen genom skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla om utredning rörande lämpligaste sättet för samlande, bearbetande och publicerande genom statens försorg af en svensk »arbetsstatistik» samt om framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning häraf må synas vara påkallade.

Stockholm den 18 januari 1893.

Ernst Beckman.

N:o 4.

Af herr **A. Bexell**, om vissa ändringar i folkskolestadgan.

Då folkundervisningens ordnande på ett praktiskt sätt är af största betydelse icke minst ur social och ekonomisk synpunkt, anser jag en reform i tiden för undervisningen i folkskolorna i så måtto nödvändig, att läsningen i folkskolorna, som nu eger rum både på för- och eftermiddag, bör inskränkas till endast förmiddagsläsning, en uppfattning, som mer och mer gjort sig gällande i synnerhet å landsbygden, och ett kraf, som, närmare skärskådadt, af den stora allmänheten rättmätigt kan framställas vid folkundervisningens ordnande.

Såsom nu är fallet med tiden för undervisningen, förspilles hela eftermiddagen för endast en timmes läsning och ingen tid blir öfrig för arbeten på det praktiska området. En af orsakerna till ett af vår tids största lyten, det ekonomiska klasshatet, ligger äfven förborgad i tiden för undervisningen.

Som bekant, måste barnen, då undervisningen är fördelad på för- och eftermiddag, medföra middagsmål till skolan, och lätt är då att tänka sig så väl de fattige föräldrarnes känslor, då de med sin torftiga och ofta